

Asia: VN/27236/2020

Kansallista yritysvastuulakia koskeva arviomuistio

Lausunnonantajan lausunto

1) Lausuntonne yleisesti arviomuistiosta.

Osuustoimintakeskus Pellervo ry kiittää mahdollisuudesta lausua arviomuistiosta.

Arviomuistiossa on mielestämme aikataulu ja käytettävissä olevat resurssit huomioiden riittävän monipuolisesti ja eri näkökulmista otettu huomioon kansalliseen yritysvastuusäntelyyn liittyviä näkökohtia. Siinä tuodaan hyvin esiin se, kuinka suuresta ja monitahoisesta kokonaisuudesta yritysvastuun sääntelyssä on kyse.

Yritysnäkökulma on arviomuistiossa vahva ja hieman dominoiva johtuen oletettavasti siitä, että eri sääntelyvaihtoehtojen vaikutuksia ihmisoikeuksiin ja ympäristöön on hankalampi arvioida ja todentaa toisin kuin sääntelyn vaikutukset suomalaisten yritysten toimintaan.

Arviomuistio on myös jossain määrin ongelmapiinainen. Siinä olisi voitu enemmän pohtia sitä, millä edellytyksillä saataisiin parhaiten toteutettua yritysvastuulainsäädäntö, jossa yritysten velvollisuudet ja niistä syntyvät kustannukset olisivat parhaiten tasapainossa sen tavoitteen kanssa, että kansainvälisissä toimitusketjuissa on nykytilannetta huomattavasti paremmin tunnistettava ihmisoikeus- ja ympäristövaikutuksia ja toteutettava tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä.

2) Lausuntonne kansalliseen yritysvastuusäntelyyn ryhtymisestä.

Osuustoimintakeskus Pellervo pitää erittäin tärkeänä ja kannatettavana yritysvastuun sääntelyä. Emme kuitenkaan kannata kansalliseen yritysvastuusäntelyyn ryhtymistä nyt, kun komissio on jo antanut direktiiviehdotuksen EU-tasoisesta yritysvastuusäntelystä. Erityisesti kun EU-tasaisen sääntelyn erityisenä tavoitteena on nimenomaan välttää eri jäsenmaiden sääntelystä aiheutuva sääntelykentän pirstaloitumista. Mielestämme Suomen voimavarat tulisi keskittää jo annetun direktiiviehdotuksen sisältöön vaikuttamiseen EU-tasolla sekä suurella todennäköisyydellä voimaan tulevan direktiivin kansalliseen implementointiin. Tätä puoltaa myös arvomuistiossa esitetyt

kannanotot mm. siitä, että kansallisella lailla olisi vähäiset vaikutusmahdollisuudet globaalien ihmisoikeuksien ja ympäristön suojelun toteutumiseen verrattuna EU-tason ratkaisuun, kansallisen lain valmistelun aikatauluun liittyvät epävarmuustekijät sekä kansallisen ja EU-tason lainsäädännön yhteensovittamiseen liittyvät ongelmat.

Kansallinen sääntely ei valmistaisi suomalaisyrityksiä tulevaa EU:n yritysvastuusäätelyä varten. Arviomuistiossa kiinnitetään oikein huomiota siihen, että sääntelyn ennakoitavuus on yrityksille tärkeää eikä ole tarkoituksenmukaista alkaa luomaan kansallista sääntelyä, jota olennaisesti jouduttaisiin muuttamaan siinä vaiheessa, kun unionin lainsäädäntö astuisi voimaan. Kuten muistiossa sanotaan myös kansallinen sääntely edellyttäisi siirtymäaikojen käyttöä, joten yrityksille voisi tulla eteen tilanne, jossa nopealla aikataululla jouduttaisiin sopeutumaan useisiin ristikkäisiin vaatimuksiin.

Toki muistion mukaan kansallisella sääntelyllä voisi olla yritysten liiketoiminnalle myös positiivisia vaikutuksia, jos näin pystyttäisiin kansallisesti varautumaan uuteen harmonisoituun sääntelyyn verrokkimaiden yrityksiä paremmin ja sitä kautta saavuttaa etulyöntiasemaa suhteessa näihin kilpailijoihin. Näemme tämän kuitenkin epätodennäköisenä verrattuna kansallisen sääntelyn mukanaan tuomiin muihin haasteisiin ja puutteellisiin vaikutusmahdollisuuksiin globaalien ihmisoikeuksien ja ympäristöongelmien ratkaisemisessa.

Mikäli kansallisen lainsäädännön valmistelua kuitenkin pidetään tarpeellisenä jatkaa, tulee jatkovalmistelussa kiinnittää erityistä huomiota siihen, että sidosryhmät pääsevät jo valmisteluvaiheessa vaikuttamaan sen sisältöön.

3) Lausuntonne muistiossa esitetyistä sääntelyvaihtoehdoista (velvoitteen sisältö, soveltamisala ja seuraamusjärjestelmä).

Ensisijaisesti mielestämme kansallisen tason valmistelua ei tule nykyisessä tilanteessa jatkaa. Sen vuoksi emme ota kantaa arviomuistiossa esitettyjen vaihtoehtoihin. Sinällään arviomuistiossa on hyvin kuvattu keskeiset vaihtoehdot sekä niihin liittyvät edut ja ongelmat sekä jatkoselvitystarpeet.

4) Lausuntonne arviomuistiossa esitetyistä sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista.

Arviomuistiossa on mielestämme aikataulu ja käytettävissä olevat resurssit huomioiden riittävän monipuolisesti ja eri näkökulmista arvioitu sääntelyn ihmisoikeus-, ympäristö- ja yritysvaikutuksista. Koska emme koe kansallista sääntelyä tässä vaiheessa järkevänä, tällaiset vaikutusten arvioinnit tulisi tehdä joka tapauksessa EU-tasoisien sääntelyn näkökulmasta.

Ja kuten arviomuistiossa todetaan, sitä laadittaessa ei ole ollut käytettävissä tieteellistä tutkimusta asianmukaista huolellisuuden velvoitetta koskevan sääntelyn ihmisoikeus- tai ympäristövaikutuksista, joten mahdollisen sääntelyn vaikutuksia on vaikea arvioida katta-vasti etukäteen. Ilman tarkempaa tutkimustietoa vaikutusarvion tekeminen edellyttäisi erillisen laajan selvityksen teettämistä.

Muistiossa on myös hyvin huomioitu se että sääntelyn vaikuttavuus riippuisi siitä, toteutettaisiinko sääntely osana Euroopan unionin sääntelyn täytäntöönpanoa vai yksin kansallisena hankkeena. Jos muiden maiden yrityksiä eivät koske samat vastuullisuusveloitteet kuin suomalaisia yrityksiä, jäisi kansallisen sääntelyn merkitys rajalliseksi, kun muut yritykset voisivat jatkaa toimintaansa entiseen tapaan.

Olemme samaa mieltä arviomuistiossa esitetyn päätelmän osalta siitä, että ilman tarkempaa tutkimustietoa Suomen kansallisella sääntelyllä voisi olla mahdollista saavuttaa vain pistemäisiä tuloksia paikallisilla tasoilla.

Kontkanen Anne
Osuustoimintakeskus Pellervo ry